

Amanda Patriksdotter

Myra rustgårds rytartorp

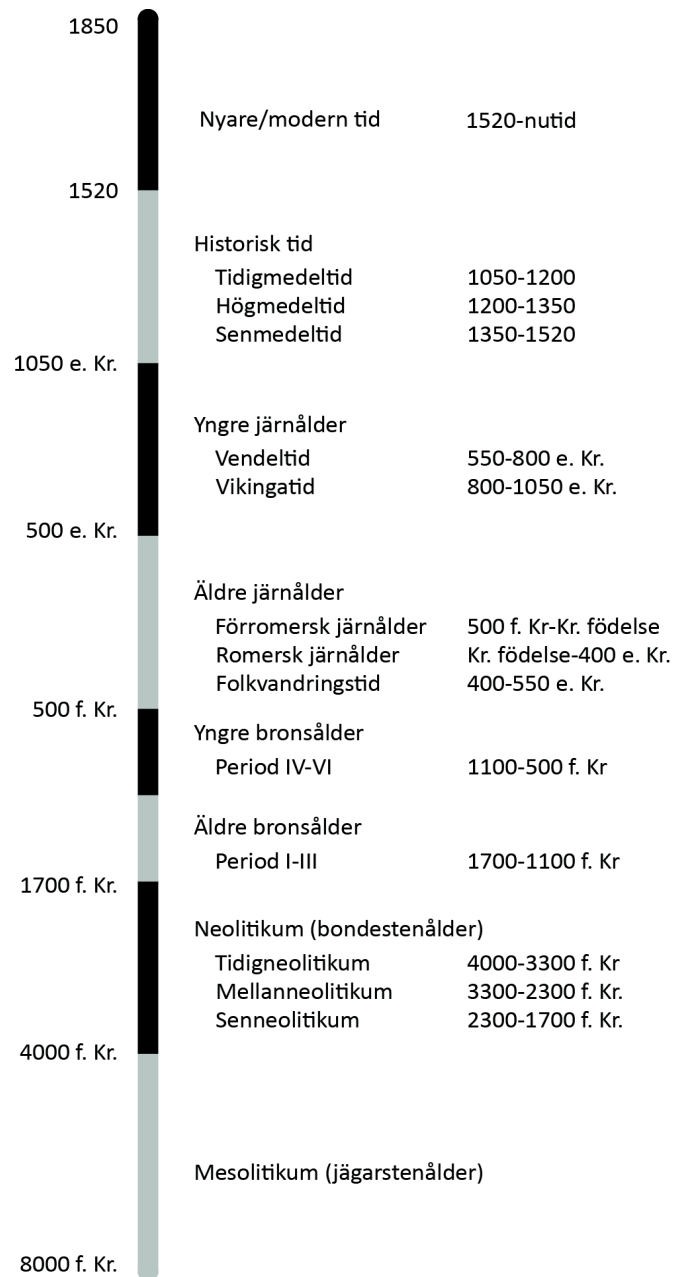
UA rapport 2025/20

Arkeologisk utredning, etapp 1
Lst dnr 6854-2025

Uppland
Uppsala län
Östhammars kommun

Dannemora socken
MYRA 1:15I

L2043:2711

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgängligt på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>. Undantaget är Lantmäteriets kartmaterial.

Fotografier: Uppdrag arkeologi (om annat ej anges).

Omslagsbild: Den södra änden av schakt 200 fotograferat från nordväst.

Redaktion och layout: Richard Grönwall

Producerad av Uppdrag arkeologi i Sverige AB.

Stockholm 2025.

Myra rustgårds ryttartorp

UA rapport 2025/20

Amanda Patriksdotter

Innehåll

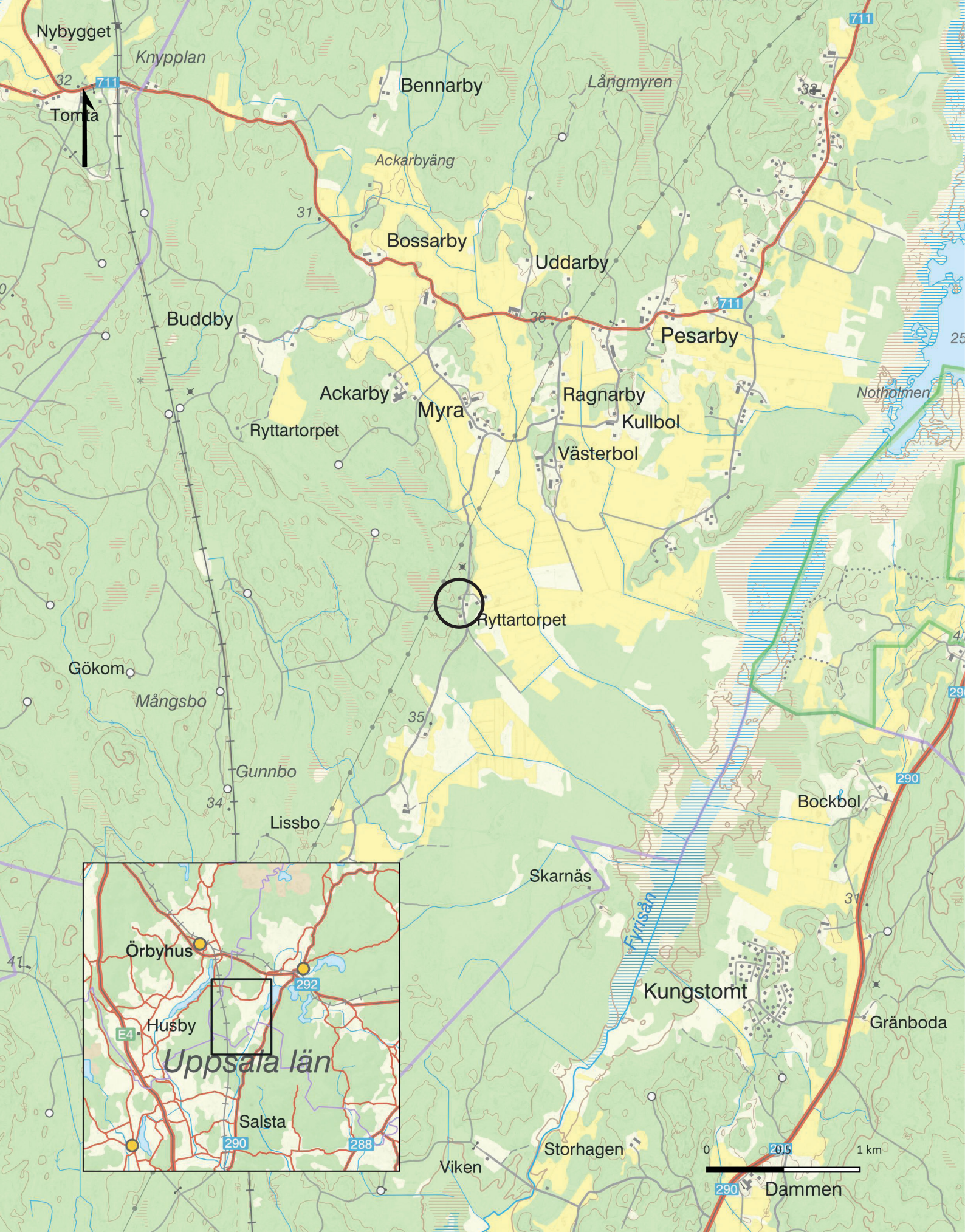
Administrativa uppgifter	5
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Antikvarisk bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar	8
Genomförande	10
Metoder och arbetsmoment	10
Dokumentation	10
Fyndstrategi	10
Analyser	10
Rapportering och distribution	10
Resultat	11
Kart- och Arkivanalys	11
Fältarbete	12
Justeringar i KMR	14
Utvärdering av undersökningsplan	16
Referenser	17

Bilagor

1. Schakttabell
2. Objekttabell

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr:	6854-2025 (2025-09-24)
Uppdrag arkeologi projektnr:	25060
Landskap:	Uppland
Län:	Uppsala län
Kommun:	Östhammars kommun
Socken:	Dannemora socken
Fastighet:	MYRA 1:15
Fornlämning:	L1943:2711
Uppdragsnr Fornreg:	202501139
Läge:	Fastighetskartan blad 66G 7FS Pesarby N: 6671935 E: 653746
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning i form av arkeologisk schaktningsövervakning
Undersökt yta:	75 m ²
Projektgrupp:	Amanda Patriksdotter (projektledare) Lars Andersson Richard Grönwall (redaktion)
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Uppsala län
Företagare:	Juan Luis Sánchez
Genomförandeperiod fält:	2025-09-30
Dokumentationsmaterial:	Digital projektdatabas och inmättningsfiler förvaras tills vidare hos Uppdrag arkeologi
Fynd:	Nej

Figur 1. Översiktskarta med läget för den arkeologiska undersökningen markerat med cirkel. Skala 1:30000.

Sammanfattning

En arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning har under september 2025 genomförts inom fastigheten MYRA 1:15 i Östhammars kommun, Uppsala län (fig. 1 och 2). Fastighetsägaren planerar att lägga ned en elledning i ett cirka 25 meter långt schakt som löper genom lämning L1943:2711, en lägenhetsbebyggelse med antikvarisk status Möjlig fornlämning. Länsstyrelsen i Uppsala fattade därmed beslut om att en schaktningsövervakning skulle genomföras och vars syfte var att på ett vetenskapligt sätt dokumentera lämningen (Lst diariernr 6854–2025).

Schaktningsövervakningen inleddes med en övergripande kart- och arkivanalys inför fältarbetet. I fält kom schaktkanter och potentiella konstruktioner eller anläggningar att rensas för hand med fyllhammare och skärslev. För att bedöma förekomsten av synliga bebyggelselämningar inom fastigheten genomfördes även en översiktlig inventering av de ytor där byggnader enligt kartmaterialet tidigare varit belägna.

Platsen utgör läget för Myra bys ryttartorp och finns markerad i storskifteskartan från år 1792. I det grävda schaktet observerades en ansamling av omrört stenmaterial som kan ha ingått i en husgrund (fig. 7 och 8). Mot bakgrund av detta har lämningens antikvariska bedömning ändrats i Kulturmiljöregistret från *Möjlig fornlämning* till *fornlämning*. Vidare har lämningens geografiska utbredning korrigerats i KMR så att den bättre överensstämmer med utbredningen av 1700-talets bebyggelse.

Bakgrund

Antikvarisk bakgrund

En arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning har genomförts inom fastigheten MYRA 1:15 i Östhammars kommun, Uppsala län (fig. 1 och 2). Fastighetsägaren planerar att lägga ned en elledning i ett ca 30 meter långt schakt som löper genom lämning L1943:2711, en lägenhetsbebyggelse med antikvarisk status Möjlig fornlämning. Berörd lämning är enligt inventeringsboken ungefärligt markerad enligt uppgifter från historisk karta (KMR). Länsstyrelsen i Uppsala fattade därmed beslut (Lst diariern 6854–2025) om att en schaktningsövervakning skulle genomföras med syftet att på ett vetenskapligt sätt dokumentera lämningen.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet (UO) är beläget i en svagt östsluttande terräng, cirka två kilometer väster om Fyrisån och Dannemorasjön, på en höjd av omkring 30 meter över havet (fig. 2). Den dominerande jordarten inom lämningen utgörs av morän, med undantag för en mindre yta med berg i dess norra del och en yta med postglacial lera i den södra delen (SGU).

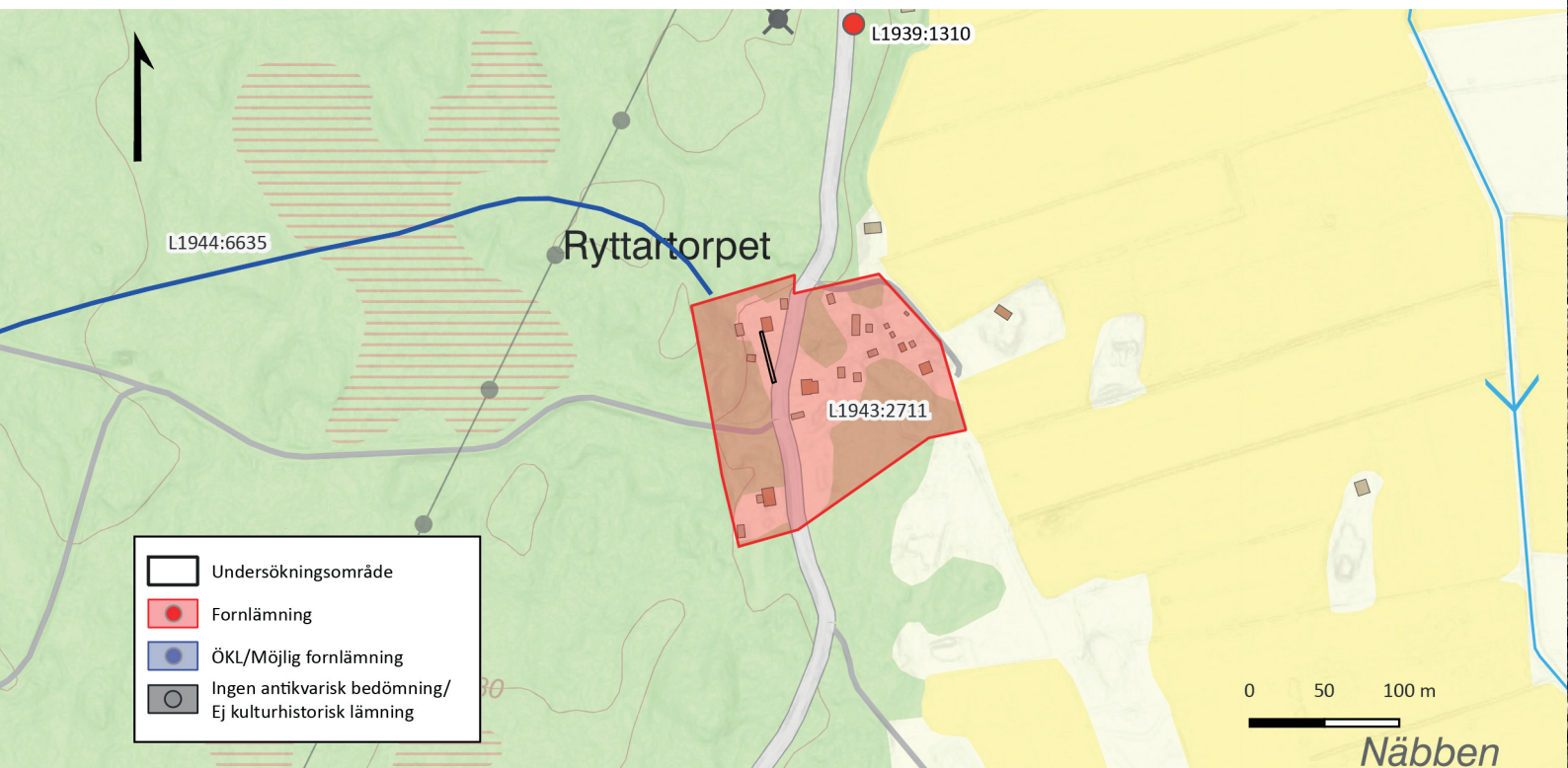
Det omgivande landskapet är huvudsakligen flackt och präglas av skogbeklädda morän- och bergshöj-

der, 30–40 meter över havet, vilka ställvis avbryts av lermarksåkrar på cirka 25–30 meters höjd över havet.

I den nordöstra begränsningen av lämningen ansluter en färdväg (L1944:6635) vilken utgörs av en äldre gångstig. Närområdet domineras av lämningar från historisk tid och utgörs i huvudsak av by- och gårdstomter, lägenhetsbebyggelser, vägmärken och kvarnlämningar (t. ex L1944:7470, L1944:7384, L1939:1310, L1943:2310 m. fl). Lämningar med förhistorisk datering är färre men representeras av en sparsam mängd fyndplatser för stenyxor (L1943:2326, L1944:6619, L1944:7037).

Tidigare undersökningar

Få arkeologiska insatser har genomförts i närområdet. Åren 2014–2015 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning vid Ragnarby och Myra by, båda belägna cirka en kilometer norr om UO. Schaktningen genomfördes i anslutning till den nutida vägsträckningen. Vid Ragnarby påträffades inga lämningar av antikvariskt intresse. Vid Myra by påträffades däremot spår efter bebyggelse som kunde dateras till 1700-talet. Fyndmaterialet utgjordes av avfall, bland annat tegel, kritpipor, fajans, slagg samt yngre rödgods (Fagerlund 2015:17).

Figur 2. Undersökningsområde samt registrerade lämningar i KMR. Skala 1:5000.

Figur 3. Del av det grävda schaktet (200) fotograferat från norr.

Genomförande

Metoder och arbetsmoment

Schaktningsövervakningen inleddes med en övergripande kart- och arkivanalys inför fältarbetet. I fält kom schaktkanter och potentiella konstruktioner eller anläggningar att rensas för hand med fyllhammare och skärslev.

För att bedöma förekomsten av synliga bebyggelselämningar inom fastigheten genomfördes även en översiktlig inventering av de ytor där byggnader enligt kartmaterialet tidigare varit belägna.

Dokumentation

Objekt relevanta för den arkeologiska schaktningsövervakningen inmättes med RTK-GPS och erhöll därigenom ett unikt ID-nr. Inmätningen gjordes i projektionen SWEREF 99 TM med höjddatasystemet RH 2000. Respektive objekt beskrevs efter inmätning i text på analogt upprättad blankett. Mätdata och textdokumentation överfördes därefter till Intrasis varpå koordinatsatta planer i denna rapport har framställts i QGIS. Relevanta objekt och arbetsmoment fotograferades löpande under arbetets gång.

Fyndstrategi

Endast fynd av antikvariskt intresse avsågs tillvaratas.

Analys

Inga analyser har genomförts inom ramen för uppdraget.

Rapportering och distribution

Resultaten av undersökningen presenteras i denna rapport, i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag (diarienumr. 6854–2025) och Generellt förfrågningsunderlag för 2025.

Resultat

Kart- och Arkivanalys

Av kart- och arkivanalysen framgår att platsen var bebyggd med fyra byggnader under det sena 1700-talet. På storskifteskartan från år 1792 är området tillsammans med omkringliggande marker markerade med nummer 15 (fig. 4). Enligt kartans beskrivning uppges nummer 15 omfatta Myra rustgårds södra skogsskifte. Vidare framgår att nummer 20 ska motsvara "Ryttarens gårdstomt med kryddtäppa", men detta nummer är inte utmarkerat på kartan. Den exakta läget för ryttarens gårdstomt är således okänt, men det framstår som sannolikt att den varit belägen inom de nuvarande fastigheterna MYRA 1:15 och MYRA 1:16.

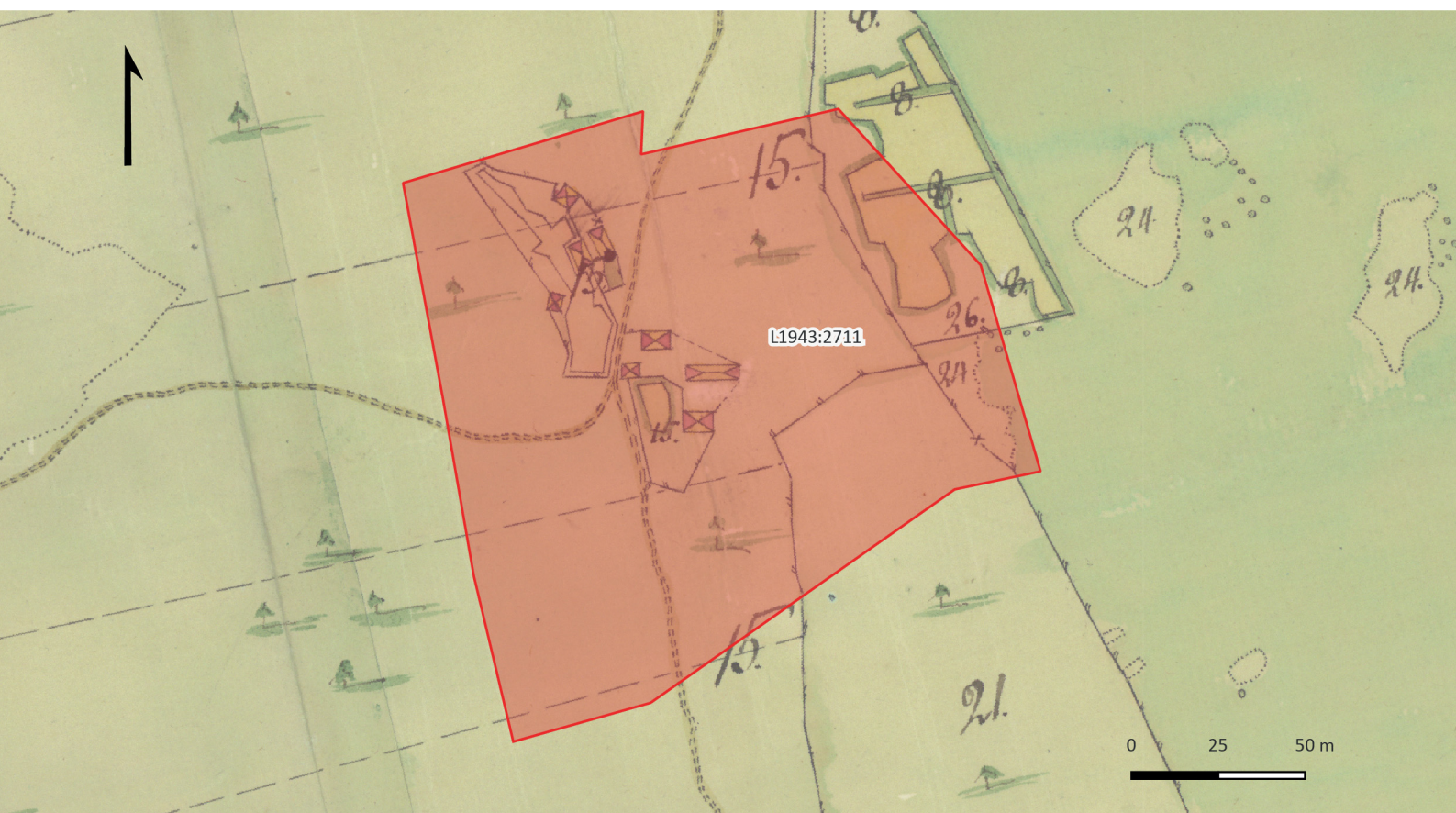
Att dessa fastigheter motsvarar det historiska läget för ryttarens gårdstomt stärks av att namnet Ryttartorpet har levt kvar och återfinns markerat på platsen i senare kartmaterial.

Av den häradsekonomiska kartan framgår att området inom fastigheten MYRA 1:15 vid mitten av 1800-talet var övergivet, och en bebyggelse tycks då enbart

Figur 5. Utsnitt av den häradsekonomiska kartan från mitten av 1800-talet (RAK, akt J112-92-12). Skala 1:5000.

ha funnits på den östra sidan av vägen (fig. 5.). Under det tidiga 1900-talet återbebyggdes ytan väster om vägen och bebyggelsens utbredning motsvarar unge-

Figur 4. Rektifierad storskifteskarta från år 1792 (LSA, akt B14-23:1) med L1943:2711 markerad. Bebyggelsen i kartan bör utgöra ryttarens gårdstomt med kryddtäppa. Skala 1:2000.

får den som framgår av kartmaterial från 1950-talet (RAK, akt J133-12I4b54).

Fältarbete

I fält genomfördes en okulär besiktning av det cirka 25 meter långa schaktet samt av de dumphögar med sten som låg längs dess kanter (S200, fig. 6 och 8). Schaktet var grävt i en gräsmatta och sträckte sig från en ledningsstolpe i sydost till mangårdsbyggnaden i nordväst. Schaktets bredd varierade mellan 0,35–1,5 meter och dess djup mellan 0,2–0,5 meter.

I både den nordligaste och sydligaste delen bestod de översta lagren av grässvål och därunder en mörkbrun, siltig lera med måttligt inslag av grus. I botten framkom mörkbrun lera. I den södra delen observerades taktegel i schaktkanten på ett djup av cirka 0,35 meter.

Cirka fyra meter sydost om mangårdsbyggnaden framkom ett 2,5 meter långt parti med riklig förekomst av större stenar (252, fig. 7 och 8). Stenarna varierade i storlek mellan 0,15–0,45 meter, var delvis spräckta och delvis naturligt rundade. I schaktets västra vägg var ett 1,5 × 0,45 meter stort markfast block från vilket flera skarpkantade flisor hade lossnat.

Figur 7. Stenansamling 252. Foto från öst-nordöst.

Bland det redan upptagna stenmaterialet som låg i en hög på schaktkanten hade även påträffats fynd av sentida karaktär. Bland fynden fanns en oxsko och byggnadsdetaljer i järn, obrända djurben, en bit betong, en skärva rödgods, en bit vitmålad trälist och en måttlig mängd tegelfragment (fig. 9). Vid framrensning av det som fanns kvar av stensamlingen 252 i schaktet påträffades även huvudet till en järnslägga (fig 10). Inget av fynden tillvaratogs.

Figur 6. Schakt 200 fotograferat från norr.

Figur 8. Schaktplan med identifierade objekt och störningar. Skala 1:150.

Figur 9. Ett urval av de recenta fynd som framkom i schaktet, i form av betong, byggnadsdetaljer i järn och en vitlackad trälist.

Figur 10. Huvudet till en järnslägga påträffat vid stenansamlingen 252.

Centralt i schaktet identifierades en $1,3 \times 0,5$ meter stor sentida störning sannolikt ett rörschakt, med en fyllning av mörkgrått grus (242, fig. 8). Direkt under grässvålen, ovan gruslagret, förekom en riklig mängd stenar, 0,10–0,20 meter stora och inblandade i den bruna leran.

Vid en rektifiering av storskifteskartan från 1792 framgår att schaktet skulle kunnat ha tangerat läget för en äldre byggnad. Däremot bedömdes i fält att det inte gick att konstatera att någon intakt lämning fanns exponerad i schaktet. Inget kol eller sot kunde observeras i samband med rensning och inga tydliga strukturer observeras varken i schaktet eller i ytorna omkring. Stenansamlingen (252) tolkades som omrört material, möjligen rester av en syllrad eller liknande konstruktion. Hur och när störningen uppkommit har inte kunnat fastställas.

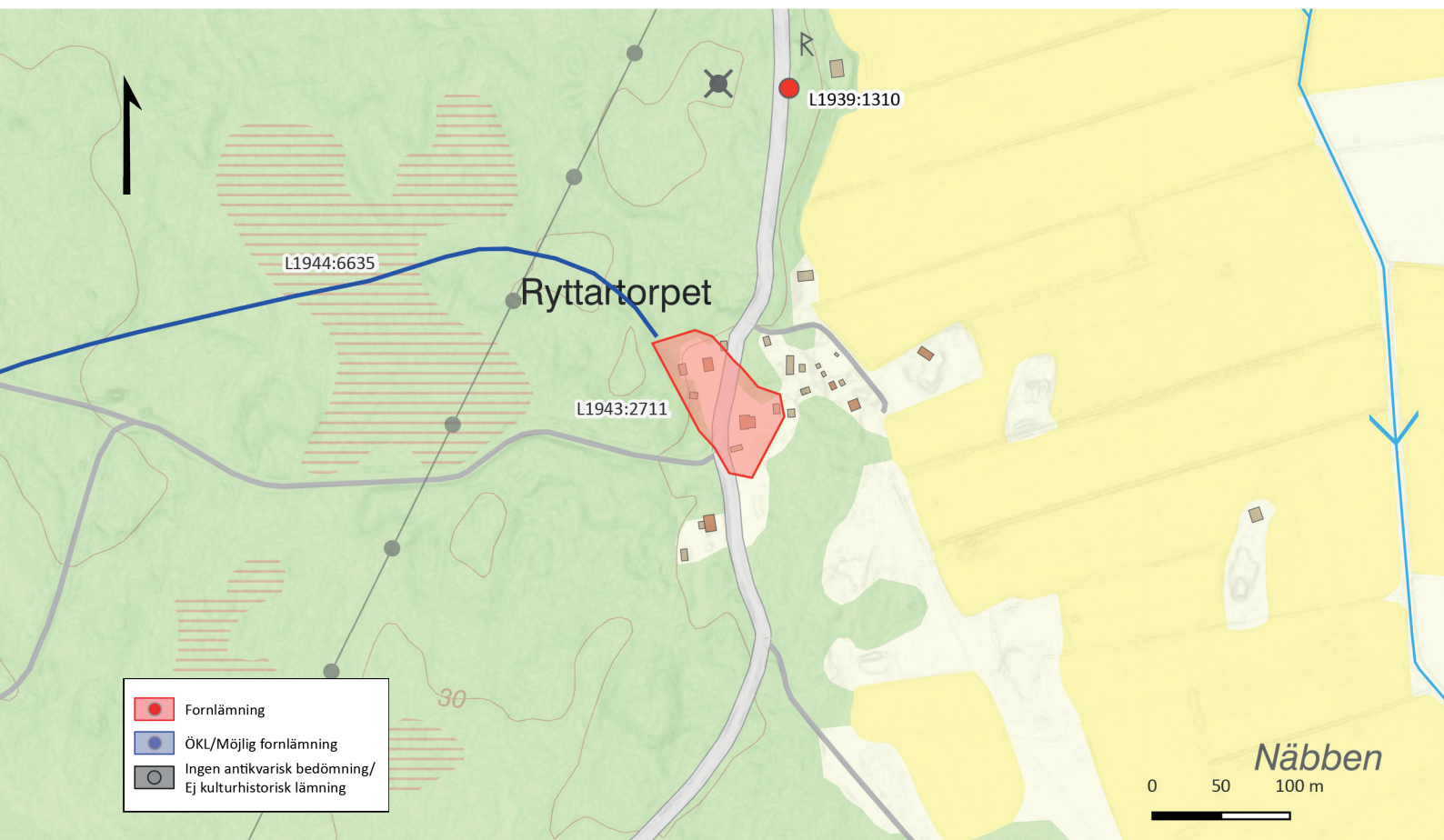
Vid en översiktlig besiktning av övriga ytor inom fastigheten kunde inte några ytterligare strukturer observeras ovan mark. Det går dock inte att utesluta att bevarade delar av 1700-talets bebyggelse kan finnas kvar under mark inom fastigheten.

Justeringar i KMR

I samråd med Länsstyrelsen i Uppsala län har både antikvarisk bedömning och geografisk utbredning av lämning L1943:2711 justerats i Kulturmiljöregistret (KMR) (fig. 11 och 12). Enligt den äldre inventeringsboken var lämningens tidigare gräns byråmässigt inprickad. En kartanalys visar att den nuvarande gränsen i huvudsak följde moderna fastighetsgränser (MYRA 1:15 m.fl.) och inte motsvarade någon historisk utbredning.

De tidigare avgränsade ytorna omfattade områden som under 1700-talets slut utgjordes av åker-, ängs- och skogsmark (Akt B14-23:1). Lämningens gräns har därför justerats så att den enbart omfattar den bebyggelse som markerats på storskifteskartan från år 1792 (fig. 11).

Eftersom stenmaterial som kan utgöra resterna av en kraftigt skadad husgrund förekom i det grävda schaktet har lämningens antikvariska bedömning ändrats i KMR från *möjlig fornlämning* till *fornlämning*.

Figur 11. Justerad gräns i KMR för L1943:2711 efter undersökningens resultat. Skala 1:5000.

Lämningsnr	Beskrivning KMR	Antikvarisk bedömning
L1943:2711	Lägenhetsbebyggelse, 105 x 63 m (NNV-SSÖ), ska enligt storskifteskarta från 1792 vara platsen för ryttartorp. Vid besiktning av öppnat schakt 2025-09-30 kunde en ansamling sten observeras ca 4 m SÖ om mangårdsbyggnaden inom fastigheten Myra 1:15 (1st diariennr 6854-2025). Denna ansamling kan ha ingått i en syllrad eller ett spismursröse, till följd av kraftig skada kunde detta ej fastställas. Lämningen skärs centralt av en väg (N-S)	Fornlämning

Figur 12. Uppdaterad beskrivning och antikvarisk bedömnig i KMR efter undersökningens resultat.

Utvärdering av undersökningsplan

Undersökningen genomfördes i huvudsak i enlighet med gällande undersökningsplan, vars syfte var att dokumentera fornlämning. Då inga intakta lämningar kunde konstateras i schaktet utvidgades arbetet till att även omfatta besiktning av närliggande ytor inom samma fastighet för att säkerställa att inga synliga lämningar fanns där.

Referenser

Skriftliga källor

Fagerlund, D. 2015. Två byar i Dannemora – ett arkeologiskt tvärsnitt Inför ombyggnad av elnät. Upplandsmuseets rapporter 2015:28.

Digitala källor

KMR - Kulturmiljöregistret: <https://app.raa.se/open/fornsok/>

SGU - Sveriges geologiska undersökning: <https://www.sgu.se/>

Kartmaterial

Rikets allmänna kartverksarkiv (RAK)

Akt J112-92-12. Häradsekonomiska kartan. Örbyhus 92-12. År 1859-1863.

Akt J133-12I4b54. Ekonomiska kartan. Bossarby, 12I4b54. År 1954.

Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA)

Akt B14-23:1. Storskifte Dannemora socken, Myra nr 1. År 1792. Lantmätare: Johan Peter Lemon.

Bilagor

1. Schakttabell

2. Objekttabell

Bilaga 1. Schakttabell

Nr	Beskrivning
S200	Schakt från ledningsstolpe i SÖ till mangårdsbyggnaden i NV. Ca 25 m långt, 0,35 - 1,5 m brett och 0,2-0,5 m djupt. I S är överst grässvål, därunder 0,35 m myllig siltig lera med måttligt inslag av grus och i vilket det förekommer sparsamt med taktegelfragment. I botten mörkbrun lera. Centralt en sentida störning (242). Norr om störning en 4 m lång sträcka av överst grässvål, därunder därunder 0,35 m myllig siltig lera med måttligt inslag av grus och i botten mörkbrun lera. Mot nordväst en 2,5 m lång sträcka bestående av en ansamling med sten (252) i mörbrun siltig lera, ansamlat kring ett naturligt större block. Längst i norr, mot huset till, är överst grässvål, därunder 0,35 m myllig siltig lera med måttligt inslag av grus och botten av mörkbrun lera. C-horisonten observerades ej inom schaktet.

Bilaga 2. Objekttabell

Nr	Beskrivning
231	Sentida brunn med gjutet brunnslock. 1,15 m i diameter och 0,05 m högt. I SV finns ett 0,1 m långt handtag i järn. Runt locket en 0,15 m hög förhöjning, ca 2,15 m i diameter.
238	Fundament, kvadratisk, på vilket det tidigare stått ett solur. 0,3 x 0,3 m och 0,5 m hög. Gjuten kärna av betong och beklädd med 0,25 x 0,7 x 0,6 m stora tegelstenar.
242	Sentida störning i form av ett möjligt rörschakt. 1,3 x 0,5 m stor. Överst grässvål 0,05 m, därunder myllig siltig lera med rikligt inslag av 0,08-0,2 m stora stenar (35 m) i botten grått grus. Ej grävt till botten.
252	Stenansamling 2,5 x 1 m stort. Består av 0,15- 0,45 m stora stenar, såväl flata och spräckta som naturligt rundade. I V schaktkanten ett markfast block, synlig del uppmätt till 1,5 x 0,45 m stort. Från blocket har lossnat stenar, ca 0,3 m stora, genom sprickning. Omkringliggande material består av myllig mörkbrun lera. Sparsam förekomst av recenta fynd i form av bland annat en järnklubba, järnkrok, en bit betong, oxsko i järn, taktegelfragment, en skärva rödgods, vitlackad trälist och obrända djurben.

En arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning har under september 2025 genomförts inom fastigheten MYRA 1:15 i Östhammars kommun, Uppsala län. Inom fastigheten hade schaktats för nedläggande av elledning, varpå byggnadsrester påträffats. Lämningarna var inför undersökningen registrerade som en lägenhetsbebyggelse med nummer L1943:2711 i Kulturmiljöregistret, med antikvarisk bedömning *möjlig fornlämning*. De påträffade lämningarna har vid undersökningen bedömts utgöra rester efter Myra rytartorp, känt i historiskt kartmaterial sedan slutet av 1700-talet. Lämningens utbredning och beskrivning har uppdaterats i registret och den antikvariska bedömningen har ändrats till *fornlämning*.

